

Я: Чий голос добивається до мене
десь з-під землі, мов парості зелені ?
Хто кличе, мов прокинувшись зі сна,
мене так невідступно, як весна ?

Душа : Це я, душа твоя забута.
В сталні я обручі закута.
О, відкопай і відчини
чавунну покривку труни !
Юрій Клен

Монотонно гудуть великі монітори літака, постійно демонструючи його місцезнаходження в просторі. А десь далеко-далеко внизу – льодові хвилі Атлантики. Потужний повітряний лайнер авіакомпанії «Дельта» впевнено несе на своїх могутніх крилах пасажирів, перетинаючи меридіани й прагнучи досягти іншого боку земної кулі.

В одному з м'яких комфортних фотелів із заплющеними очима сидить далеко не молодий чоловік... Проте він не спить... Четверта година польоту дається взнаки. А ще перед тим була недовга пересадка у Франкфурті-на-Майні, куди пан Іван Підлужний прилетів із Львівського летовища. Він повертається з України додому... Тобто з дому до Америки... Він уже й сам не знає, у якій сентенції криється справжність. Господи, якою ж складною буває доля людини... Які непередбачувані випробування несе... Для чого? Щоб людина ставала сильнішою? Чи, може, складнощі і є спокутою за щось, що не було усвідомлено раніше?

Якесь неприємне відчуття неспокою й навіть тривоги почало раптово огортати пана Підлужного; стихлий гул реактивних моторів насував думку - одну за одною, одну за одною. Він знав, що то його остання поїздка в Україну: більше нема ні часу, ні сили... Тут, між небом і землею, він відчував якусь вічність душі, прощаючись із Материзниною, котра його породила, і від котрої він зараз віддаляється, не тільки в просторі, а й у часі... Віддаляється назавжди... Скупа сльоза несміливо покотилася сухим обличчям, щезаючи поміж зморщок...

У просторому гамірному аеропорту Канзас Сіті на пана Підлужного вже чекали онука Бетсі, її чоловік та двоє їхніх чудових діточок. Іван знову відчув прилив радості й спокою, який завжди виникає, коли бачиш безтурботний блиск очей найрідніших тобі людей. Бетсі тепло обняла дідуся і гарною англійською швидко промовила: «Ми, дідуню, не відпустимо тебе більше так надовго. Ми тут усі неймовірно переймалися. Хіба там... як це? В Україні нема телефонів? Ти чомусь не хотів з нами говорити так часто, як ми собі це уявляли. Гаразд, ну як твоя Україна?».

Іван підняв зволожені сумні очі на онуку й одним реченням глухо відповів: «Моя Україна – о'кей. Вона назавжди моя... доки я на цім світі...»

.....

.....

Хлопці були друзями дитинства. Разом росли, разом дорослішали, згодом разом вступили до Київського народного університету святого Володимира... Ті три студентські роки ще більше їх споріднили, немов братів. Того січневого дня (за якоїсь дивної примхи незбагненної долі) вони знову разом опинилися на залізничній станції Крути. Вони – добровольці, котрі неприсилуваною волею зголосилися обороняти свою державу! Що це було? Юнацьке прагнення подвигів, що межує із божевіллям і романтикою, усвідомлений крок у вічність через смерть чи, може, прояв незбагненної жертвовності й відданості ідеї державності, українства? Найперше – це шляхетність їхнього виховання й глибоке усвідомлення синівського обов'язку перед Батьківщиною...

Вечір 29 січня 1918 року був неймовірно морозяним та навіть лиховісним. Степан і Василь, змагаючись із наскрізь промерзлим ґрунтом, невміло довбали шанці. Дошкуляв мороз і пекучий вітер, а ще – якесь холодно-липке неприємне передчуття. Кінна розвідка щойно принесла звістку, що насувається ворог. Бій має відбутися, найімовірніше, - на світанку. Вони тоді вперше відчули якийсь дивний, майже тваринний страх, від якого холоде кров у судинах, спазмує усе тіло. Однак на жодну мить вони не засумнівалися про свою присутність тут, на станції Крути, в оборонній позиції. Приятелі пересохлими вустами просили пробачення один в одного, багато згадували, прощалися і водночас палко сподівалися, що виживуть...

Вони обов'язково ВИЖИВУТЬ! Їх обох чекають матері, а Василя виглядає ще й кохана... Вистояти, вибороти і вижити...

Атаку за атакою відбивали вояки-добровольці. Від жаху й болю сонце сховалося за небокрай, залишивши по собі багряне пасмо зловіщого світла. А ворожі кулі летіли, здавало, звідусіль, лунали постріли, чулися розпачливі крики, ридання, стогони болю... Брудний сніг був щедро залитий багряною гарячою кров'ю. Юнаки трималися до останку, та сили були нерівні... Один за одним падали хлопці, мов підтяті, хто мовчки, хто з болем і криком на устах... А більшовицько-москальська армія наступала. Вороги стинали голови юнакам, рубали руки, кривавили-калічили їхні молоді тіла...

Ось – блиск меча над головою Василя – і... Враз Степан рвучко повернув і на очах побратима розвалився навпіл – від плеча до паху...

Василь опритомнів від нестерпного болю у голові. Скільки минуло від часу смерті друга? Мить, вічність? Усе неймовірним хаотичним роєм вимішалось у його свідомості. За кілька годин полонених поведуть на страту... Василь починав марити, він хотів пити і прагнув, щоб усе скінчилося.

Раптом хлопець побачив блиск рідних очей: Настуня! Але чому вона так плаче? Хто образив його кохану? Миттєвий пекучий біль у грудях, короткий спалах світла... Кінець!

.....
.....

Іван Підлужний, вирвавшись із пастки аеропорту Канзас Сіті, попрямував до авта онучки. Вона щось весело розповідала про те, як вони святкували Різдво, як їздили усі до Топіки на уїк-енд. Але Іван її не чув. У ці хвили якось особливо виразно він пригадав мамині очі, уста. Вона рідко посміхалася. Якою ж вона була красунею! Тоді, після смерті батька, Настуня мало не вкоротила собі життя, адже носила під серцем дитя... У розпачі, в горі і з неймовірним відчуттям безпорадності поїхала до Василевих батьків. Однак мати мовчки впустила до хати, глянула на невістку спухлими від сліз очима і прошепотіла, що самотність – це її довічний хрест... Настя усе зрозуміла, цього ж дня сіла на потяг і подалася в Галичину, на Стрийщину, до

родини. Все, що мала, на що сподівалася і що собі вимріяла наївним молодим серденьком – враз згинуло разом зі смертю коханого... Залишився тільки вогник Василевого життя під її серцем, а тому мусила жити й вона!

Незадовго по тому на світ з'явився малий Іванко, взявши від матері благородство духу і блакитні очі, а від батька, котрого ніколи не бачив, – міцну волю й ім'я... Так і записали в метриці: «Іван Підлужний, син Василя».

Мати згодом вийшла заміж удруге, від цього шлюбу в Іванка зів'ялася сестричка Маруся, яку він безмежно любив, хоч і не раз йому діставалося за неї. Складною була доля хлопця, однак ні про що не шкодує. Ба, навіть більше, вже будучи дозорцем УПА, не раз довгими ночами, мов дитина, вимріявав, як би то склалося життя їхньої родини при живому татові. І водночас був безмірно гордий, що, як і його батько, він боронить від ворога своє, рідне, не зазіхаючи на чужі терени чи скарби...

Отож зморщене матусине обличчя, стара затишна хатинка у рідних Підгайцях, сестра Марія і батькова могила на Аскольдовому цвинтарі у Києві – ось ті святині, котрі вічно кликали його в Україну із далекого заокеання...

.....

.....

Бетсі продовжувала щось говорити, але тепер уже зі своїми дітьми. Вона зрозуміла, що дідусь, очевидно, дуже втопився перельотом, а тому дала йому спокій. Іван витяг із барсетки стару пожовклу салонну світлину, із котрої на нього чи то з докором, чи з благословенням дивилися дві пари очей: русявенького хлопчика і елегантно вбраної молодої жінки.

Малий Боб, молодший син Бетсі, прихилився до дідуся: «Dear granny, who are those people in the photo?». Бетсі зиркнула і грайливо додала: «Ого, яка архаїка! Хто це?» Іван вимовив-простогнав: „Мій батько зі своєю матір'ю”. Бетсі лагідно посміхнулася і звернулася до дітей: «Якщо наш дідусь переходить на слов'янську мову, отже, – він не в дусі. Але ми вміємо чекати».

.....

.....

Невпинно гортає час сторінки історії... Дошуковуються люди правди, істини. У кривавому протистоянні українці роками виборюють право жити на своїй землі, у своїй державі.

У церкві св. Петра і Павла, що по вулиці Стрийській у Дрогобичі, знову відправляють молебень за воїном, тіло якого привезли з-під Бахмута... Гинуть найкращі... Війна формує наше життя, гартує дух, навчає жити в стані тотального горя, болю і втрат. Жити...

У пам'ять всіх полеглих за святу волю України й тих, що загинули під Крутами, прошу і я щиро Господа подати милість загиблим душам, цим палким патріотам, прийняти їх у Царство Боже. А ще молюся, аби моя Україна ВИСТОЯЛА, аби мій народ позбувся страждань і звільнив від проклятого москаля святу нашу землю! «Збережи, Господи, волю моєму народові і вбережи його від нестерпних втрат!»

Крути – це біль і трагедія. Юнаки, які найбільше прагнули життя, віддали його в офіру, власним прикладом і виявом волі стверджуючи, що дух український незборимий! Слава Україні! Героям Слава!

Анна Неділенко,

учениця 9-А класу

Дрогобицької гімназії №10 імені Євгена Коновальця